

Iz Poljske z ljubeznijo

Mitja Okorn: Pisma sv. Nikolaju

Matic Kocijančič

Ob novici, da prihaja Mitja Okorn na letošnji LIFFE s poljsko romantično komedijo, ki se godi v božičnem času, sem najprej pomislil, da gre za nekakšno bolno šalo. Potem sem se o tem prepričal na spletni strani, kjer so na ogled postavili uradni napovednik filma *Pisma sv. Nikolaju* (Listy do M., 2011). Navdali so me mešani občutki. **IZ TRAILERJA JE V HIPU RAZVIDNO, KAR NEKATERI LJUBITELJI FILMA TRDIJO ŽE VEČ LET, NAMREČ DA RAZUME OKORN SODOBNI POPULARNI FILMSKI JEZIK PRECEJ BOLJE OD KATEREGAKOLI SLOVENSKEGA REŽISERJA.** Po drugi strani pa je dejstvo, da nas kakovosten oglasni spot našega ustvarjalca preseneti, simptom porazne filmske kulture v Sloveniji. V državah z bogatejšo kinematografsko tradicijo namreč redko naletiš na napovednik, ki te ne bi nekako pritegnil. Slovenija pa je najbrž edina država, v kateri te ljudje po ogledu biserov nacionalne filmske produkcije včasih skušajo prepričati: »Ne verjemi trailerju, film je vseeno boljši.« Dogaja se tudi to, da deluje trailer kot potencialno dopolnilo filma, kot nekaj, kar lahko razume samo nekdo, ki si je film že ogledal, ali pa so v njem prizori celo daljši kot v filmu ... Stopnja subverzivnosti komercialnega pomena napovednika, ki jo gradi novejši slovenski film je dosegla višave, ob katerih lahko govorimo o specifičnem fenomenu antitrailerja. Transformacija tako evidentnega instrumenta kapitala za privabljanje potrošnikov k proizvodom, ki si jih v resnici ne želijo, v nasproten instrument odganjanja potrošnikov od proizvodov, ki bi si jih morda celo želeli, je svojevrsten slovenski prispevek k mednarodnemu boju proti globalnemu kapitalizmu.

Naj izpostavim, da nisem bil eden izmed evforičnih gledalcev filma *Tu pa tam* (2004), čigar ustvarjalci so se trudili ujeti šarmanten britanski kliše črnokomične kriminalke na speedu – žanr sta definirala režiserja Danny Boyle (*Trainspotting*, 1996) in Guy Ritchie (*Morilci, tatovi in dve nabiti šibrovki* [Lock, Stock and Two Smoking Barrels, 1998]), ki se mu film *Tu pa tam* celo pokloni z omembo v pesniško svobodnih angleških podnapisih na DVD-izdaji – vendar je Okornu do ravni svojih idolov kar precej zmanjkalo. Za veliko večino tistih manjkajočih elementov je seveda kriv neobstoječi proračun, kljub temu pa sta Okornova vreča montažnih trikov in domiselna uporaba glasbe vnesli nekaj svežine v naš prostor; tudi dejstvo, da je mogoče posneti slovenski film s kratkimi, energičnimi kadri, je navdajalo z upanjem. Ker je Okorn režijo opravil solidno (scenariju bi sicer prišel prav kak izkušen sodelavec) in občinstvo razveselil z redkim primerom domače *gledljivosti*, pa se vprašanje za milijon evrov davkoplačevalskega denarja glasi – kaj bi režiser, ki je iz svojega žepa financiral uspešnico, dosegel, če bi mu Filmski sklad namenil vsaj delni proračun povprečnega slovenskega filma?

Iz te na videz nedolžne premise izvira skoraj desetletna saga o zloglasnem *Članu*, potencialno prvem pravem slovenskem akcijskem trilerju. Ker Okorn, kljub temu da je sam financiral začetek projekta in ga prijavljal na vse mogoče razpise, institucionalne podpore ni dobil, je iz obupa začel medijsko vojno proti obstoječi filmski politiki v Sloveniji in v vsakem intervjuju pozval k nujnim spremembam. Temne sile so nad mladega

režiserja spustile svoj urok in ne glede na to, do kakšnih rošad je prihajalo na institucionalnem Olimpu, posluha zanj ni bilo. Postalo je jasno, da izobčenec z ničimer ne bo dobil subvencije (po njegovih besedah mu je to pozneje ustno zagotovila celo ministrica za kulturo), a medtem se je že odselil na Poljsko in na njihovi komercialni televiziji TVN prevzel krmilo pri snemanju serije *39 in pol* (39 i pół, 2008–2009).

Ratingi so šokirali vse udeležene: vsako nadaljevanje si je namreč ogledalo približno šest milijonov gledalcev. Okorn je v tem času dobival najrazličnejše ponudbe, vendar je zavračal režijo priredb ameriških serij; želel je delati po izvirnih poljskih scenarijih in priložnost se je pokazala ob osnutku *Pisem sv. Nikolaju* izpod peres Karoline Szablewske in Marcina Baczyńskiego. Čeprav se mu je besedilo zdelo nekoliko preveč konvencionalno, je v njem prepoznal potencial; vanj je predvsem želel vnesti ščepec črnega oz. neobičajnega humorja. K sodelovanju je povabil prijatelja iz scenarističnih vrst, Sama Akino, ki je pred tem posojal svoje talente precej drugače zvenečim filmskim naslovom, kot npr. *Bullets, Blood and Fistful of Ca\$h* (2006). Rezultat je trenje med konservativnim, a sofisticiranim poljskim humorjem in občasnimi črnimi vložki, ki se pogosto bližajo meji dobrega okusa, čeprav je nikoli ne prestopijo. **PREMORE PA TUDI LIKE, S KATERIMI SE JE MOGOČE IDENTIFICIRATI, KER SE OBČASNO PRELEVIJO V ANTIJUNAKE, Z NJIMI PA USTVARI PREPRIČLJIVO PODOBO ŽIVLJENSKOSTI, KI JE NE PREMOREJO NITI NAJZNAMENITEJŠI FILMSKI OČETJE PISEM SV. NIKOLAJU.**

Teh prednikov Okorn ne skriva. Nesporno prvi je *Pravzaprav ljubezen* (Love Actually, 2003, Richard Curtis), legendarna romantična komedija, ki je nakazala trende romantičnega filma minulega desetletja. *Pravzaprav ljubezen* se godi v božičnem času, ima skoraj identičen sinopsis kot *Pisma sv. Nikolaju*, z njimi pa si deli celo producenta, Duncana Kenworthyja, ki je med drugim sodeloval pri produkciji *Štirih porok in pogreba* (Four Weddings and a Funeral, 1994, Mike Newell) in *Notting Hilla* (1999, Roger Michell). Prav tako gremo težko mimo črne komedije *Pokvarjeni Božiček* (Bad Santa, 2003, Terry Zwigoff), na katero nas spomni Tomasz Karolak v vlogi razuzdanega Božička. Okorn omenja tudi *Magnolijo* (Magnolia, 1999, Paul Thomas Anderson), ki naj bi mu služila kot model za poglobitev likov.

V *Pismih sv. Nikolaju* teh res ni malo; spremljamo kar petnajst oseb in nobena ni odveč ali neizrazita. A če je bogat spekter likov v *Magnoliji* služil končnemu učinku tragičnosti, v *Pismih sv. Nikolaju* povečuje nestrpno pričakovanje srečnega konca, ki ga gledalec likom srčno privošči.

Na uspeh Okornove formule kažejo že prvi, rekordni podatki o gledanosti filma na Poljskem. Na slovenske rezultate bo treba še malo počakati (v naše kinodvorane pride 15. decembra), pa vendar je premiera na LIFFu nakazala, da se je Okornu vsaj delno že izpolnila želja, ki jo je izrazil v svojem zahvalnem govoru: prvi slovenski gledalci so film spontano vzeli za svojega.

Film *Pisma sv. Nikolaju* ni le odlična romantična komedija, temveč tudi izjemno prepričljiv sodobni božični film, ki ni po naključju nastal na Poljskem, saj je to ena izmed redkih evropskih držav, v kateri je tradicionalni pomen Božiča še vedno močnejši od sprva ameriške, zdaj pa že globalne materializacije in komercializacije duhovnih prvin tega praznika. Delo ves čas ustvarja napetost med dvema pomenoma božičnega časa, ki se borita za prevlado. Ameriške božične pop melodije tempirajo dogajanje, a v ključnih trenutkih zaslišimo tradicionalne poljske napeve; pomenljivo je tudi dečkovo izsiljevanje Božička, zaposlenega v trgovskem centru (ukradel mu je mobilni telefon), naj z njim zapoje kakšno kolednico. Klasični romantični prizori, ki smo jih vajeni iz ameriških in angleških božičnih filmov, v Okornovem poljskem celovečernem prvencu sicer dobijo svoje mesto, vendar so *Pisma sv. Nikolaju* izvirnejša v prikazovanju sodobnih družinskih situacij. Pred očmi se nam zvrstijo npr. razbita družina, ki se na božični večer (vključno s senilnim dedkom) izgubi v gozdu, starejši par, ki želi na vse pretege pomagati neznani nosečnici, ker je prepričan, da gre za nekdanje dekline njunega sina, in sirota, ki se odloči, da bo na avtoštop ujela nadomestnega očeta.

Nemogoče je drugače kot z obljubo opisati simpatičnost, ki *Pisma sv. Nikolaju* dviguje nad dela, po katerih se zgledujejo. Ko smo šli iz dvorane, nas je bila ena sama ljubezen. Filmski Božič sredi novembra. Veselo pričakovanje dobrega, ki prihaja. Morda celo za slovenski film.